

provincie **HOLLAND**
ZUID

Provinciale Staten

Lid Gedeputeerde Staten

drs. J.N. (Jeannette) Baljeu

Contact

070 - 441 86 88

j.baljeu@pzh.nl

Postadres Provinciehuis

Postbus 90602

2509 LP Den Haag

T 070 - 441 66 11

www.zuid-holland.nl

Datum

2 september 2020

Ons kenmerk

PZH-2020-751237638

DOS-2019-0005750

Onderwerp

Stikstofdossier - stand van zaken

Geachte Statenleden,

Op 27 mei jl. heeft uw Statencommissie Klimaat, Natuur en Milieu (KNM) gesproken over het stikstofdossier. Tijdens deze vergadering zijn enkele vragen gesteld die ik middels mijn brief van 9 juni jl. heb beantwoord (kenmerk PZH-2020-743318905). Ook zijn er vragen gesteld over aanwijzingsbesluiten en de stand van zaken natuurdoelanalyses Natura 2000 die gedeputeerde Potjer middels zijn brief van 6 juli jl. heeft beantwoord (kenmerk PZH-2020-745835349). Op 2 september a.s. houdt uw Statencommissie KNM een technische sessie over stikstof. Op 9 september a.s. staat het onderwerp geagendeerd voor debat in de Statencommissie KNM.

In deze brief zal ik u een korte update geven van ontwikkelingen in het stikstofdossier en ga ik in op de volgende onderwerpen rondom het stikstofdossier:

1. Achtergrond
2. Ambities en aanpak provincie Zuid-Holland
3. Brongerichte aanpak
4. Gebiedsgerichte aanpak
5. Versterken natuur - Programma Natuur

Bezoekadres

Zuid-Hollandplein 1
2596 AW Den Haag

Tram 9 en de buslijnen
90, 385 en 386 stoppen
dichtbij het

provinciehuis. Vanaf
station Den Haag CS is
het tien minuten lopen.
De parkeerruimte voor
auto's is beperkt.

Ad 1. Achtergrond

Sommige natuur is zo bijzonder en zo kwetsbaar dat de bescherming op Europees niveau geregeld is. Daartoe worden in alle lidstaten van de Europese Unie beschermde gebieden aangewezen die samen het Natura 2000-netwerk vormen. Provincies zijn verantwoordelijk voor de bescherming van de Natura 2000-gebieden binnen hun grenzen. Door een teveel aan stikstofdepositie op verschillende Natura 2000-gebieden in Nederland is het echter onmogelijk om een gunstige instandhoudingsstaat te verwezenlijken. In provincie Zuid-Holland gaat het om twaalf stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Met de uitspraak van de Raad van State inzake het Programma Aanpak Stikstof (PAS) van 29 mei 2019 is de vergunningverlening voor activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken grotendeels stil komen te liggen.

Ad 2. Ambities en aanpak provincie Zuid-Holland

In Zuid-Holland hechten wij waarde aan een gevarieerde en gezonde natuur én aan een gezond vestigingsklimaat. Sterker: we zien een gezonde natuur als basis voor een gezonde economie en een gezonde leefomgeving. Onze inzet is er dan ook op gericht om de natuur te herstellen op zodanige wijze dat er ook weer vergunningen verleend kunnen worden voor economische activiteiten. Wij werken hier naast generieke afspraken en overleggen met het Rijk in de provincie langs drie lijnen: natuurherstel, brongerichte aanpak stikstof en gebiedsgerichte aanpak stikstof. Deze drie lijnen heeft het college van Gedeputeerde Staten beschreven in het plan van aanpak zoals in januari 2020 is besproken in uw Statencommissie Klimaat Natuur en Milieu.

Over de generieke afspraken en overleggen met andere provincies en het Rijk informeer ik u regelmatig. Een aantal onderwerpen zijn komende maanden van belang, het betreft:

- De Wet stikstofreductie en natuurverbetering die nu voor advies bij de Raad van State voorligt en daarna naar het parlement gestuurd wordt voor behandeling.
- De formele reactie van het kabinet op het advies van het Adviescollege Stikstofproblematiek (Commissie Remkes). Ook de provincies komen met een formele reactie op dit advies. Hieronder geef ik u alvast een eerste reactie op het advies van het Adviescollege.
- Aanpassing van de beleidsregels door openstelling van extern salderen met veehouderijen met dier- en fosfaatrechten alsmede het mogelijk maken van verleen van stikstofruimte. De komende maanden zullen provincies hierover besluiten.
- Het Rijk stelt dit najaar een regeling open voor provincies waarvoor provincies een aanvraag tot financiële middelen kunnen doen om landbouwbedrijven in de omgeving van Natura 2000-gebieden op te kunnen kopen. Daarnaast werkt het Rijk aan de landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties. Deze regeling zal naar verwachting in het eerste kwartaal van 2021 worden opengesteld.

Eindadvies 'Niet alles kan overal' van Adviescollege Stikstofproblematiek

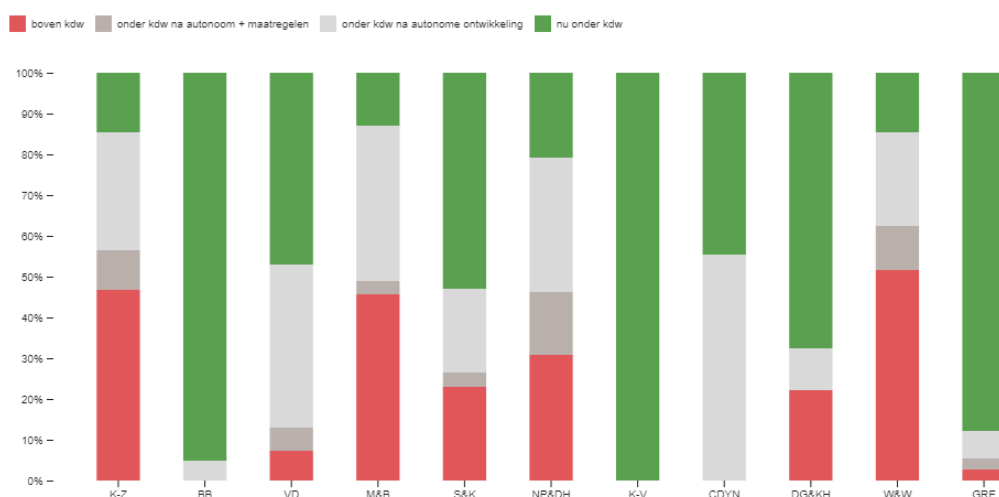
Gedeputeerde Staten heeft nog geen formeel standpunt ingenomen over het advies van het Adviescollege Stikstofproblematiek. Ook de twaalf provincies gezamenlijk zullen nog met een formele reactie komen op het advies van het Adviescollege. In algemene zin is het college van Zuid-Holland positief over het advies, het is gedegen en deskundig. Net als het Adviescollege vinden wij versterking van natuur randvoorwaardelijk voor een gezonde economie. Het advies sluit goed aan bij onze gebiedsgerichte aanpak en de doelenanalyses die we voor de Natura2000-gebieden uitvoeren. Voorbeelden hiervan zijn onze [stikstofviewer](#) (deze geeft per Natura 2000-gebied aan van welke bronnen de stikstofbelasting komt en waar deze zich globaal bevinden), doelenanalyse (in beeld brengen huidige situatie, doel en opgave) en meekoppelkansen (klimaat/bodemdaling en stikstof in Nieuwkoop). Wij zijn blij dat de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) op aanbeveling van het Adviescollege kiest voor het juridisch vastleggen van het reductiedoel en dat de minister bereid is om generieke maatregelen te nemen om zo ruimte te creëren richting een drempelwaarde voor de bouwsector.

Ad 3. Brongerichte aanpak

Stikstof (N) schadelijk voor de natuur komt voor in twee reactieve vormen: stikstofoxiden (NO_x) en ammoniak (NH₃). Naast verschil in oorzaak is er een verschil in depositiegedrag. Stikstofoxiden dragen ruimtelijk zeer ver nadat deze uitgestoten zijn en ammoniak daalt sneller neer naast de locatie van uitstoot. Dit betekent dat, grof gezien, vermindering in stikstofoxidenemissie voornamelijk bijdraagt aan een vermindering van de stikstofdeken in heel Nederland (en het buitenland) en vermindering van ammoniakemissie bijdraagt aan vermindering in depositie dichterbij huis. Vermindering van beide stikstofvormen is nodig om het stikstofprobleem op te lossen, om de natuur te herstellen en (vergunningplichtige) ontwikkelingen weer vlot te krijgen.

In de brief van het college van Gedeputeerde Staten van 12 mei jl. (kenmerk PZH-2020-739245542) bent u geïnformeerd dat er gewerkt wordt aan het ontwikkelen van een interactieve kaart. Deze tool maakt inzichtelijk per natuurgebied welke invloed op depositie iedere sector heeft. Deze [kaart](#) is inmiddels gereed en voor iedereen beschikbaar om te bekijken en gebruiken. De site begint met een uitleg zodat duidelijk is wat er op de kaart te zien is en waar deze voor dient. Het interactieve karakter van de kaart maakt dat er door iedere geïnteresseerden gekeken kan worden naar ieder gebied of sector van eigen keuze en is daarmee behulpzaam in de gebieden binnen de gebiedsgerichte aanpak.

Dit voorjaar heeft het kabinet in haar brief aan de Tweede Kamer een pakket bronmaatregelen bekend gemaakt om de stikstofdepositie te verminderen. Daarnaast heeft het kabinet aangegeven dat autonome ontwikkelingen op basis van andere wet en regelgeving, bijvoorbeeld het klimaatakkoord, ook leiden tot vermindering van stikstofdepositie. Op basis daarvan hebben wij voor een aantal Zuid-Hollandse Natura 2000-gebieden een doorrekening gemaakt (zie figuur 1).

Figuur 1: Deze figuur toont het effect van de autonome ontwikkelingen en de kabinetsmaatregelen zoals vermeld in de Kamerbrief stikstof van 24 april jl. voor de Zuid-Hollandse Natura 2000-gebieden. Deze data vormt input voor het gesprek in de gebiedsgerichte aanpak. In de diagram is te zien dat de groene kleur aangeeft hoe groot deel van het gebied zich onder de Kritische Depositie Waarde (KDW) voor stikstof bevindt. Het lichtgrijze deel geeft aan welk deel onder de KDW komt door autonome ontwikkeling. Het donkergrijze deel geeft aan welk deel onder de KDW komt door het maatregelenpakket van het Rijk. Het rode deel geeft aan de overschrijding nadat autonome ontwikkeling en het pakket maatregelen is uitgevoerd. Er valt op dat dit per Natura 2000-gebied sterk verschilt. Voor

het verminderen van die overschrijding gaan we onderzoeken wat bronmaatregelen in de gebiedsgerichte aanpak aanvullend kunnen betekenen. Het betreft de volgende Natura 2000-gebieden: K-Z: Kennemerland-Zuid, BB: Biesbosch, VD: Voornes Duin, M&B: Meijdel & Berkenheide, S&K: Solleveld & Kapittelduinen, NP&DH: Nieuwkoop en De Haeck, K-V: Krammer-Volkerak, CDYN: Coepelduynen, DG&KD: Duinen Goeree en Kwade Hoek, W&W: Westduinpark en Wapeldal, GRE: Grevelingen.

De maatregelen uit het pakket van het Rijk zijn gericht op stikstofvermindering in natuurgebieden. Om nieuwe projecten, bijvoorbeeld woningbouw, economische projecten, mobiliteit en energieprojecten, mogelijk te maken is stikstofruimte nodig. Per activiteit kan het verschillen of het alleen stikstofruimte betreft in de aanlegfase (bijvoorbeeld een windmolenpark) of ook in de gebruiksfase. Voor deze stikstofruimte zullen Rijk, provincies, gemeenten en bedrijfsleven maatregelen moeten treffen. De eerste Rijksmaatregel, te weten de snelheidsverlaging op rijkswegen, is dit voorjaar ingegaan. Hierdoor is er stikstofruimte beschikbaar gekomen om vergunningen voor woningbouwprojecten te kunnen verlenen. De tweede beoogde maatregel, te weten de voermaatregel (aanpassen eiwitgehalte veevoer), is recent door de minister van LNV geannuleerd. De opkoop van varkenshouderijen door het Rijk zal nog wel stikstofruimte opleveren, maar het is nu nog niet bekend hoeveel dat is voor Zuid-Holland en wanneer deze ruimte beschikbaar komt. Er zijn dus meer maatregelen nodig voor de woningbouw.

Woningbouw

De uitspraak van de Raad van State over het Programma Aanpak Stikstof op 29 mei 2019 maakte dat vergunningverlening (in het kader van de Wet natuurbescherming) nagenoeg stil kwam te liggen. Met de enorme bouwopgave die we hier in Zuid-Holland hebben kunnen we dat simpelweg niet gebruiken. Tussen nu en 2030 moeten alleen al zo'n 150.000 woningen gebouwd worden. Als provincie dragen we vanuit de knelpuntenpot woningbouw financieel en in menskracht bij. We doen wat we kunnen om extra steun te bieden voor partijen in de bouw die de komende periode vergunningen voor woningbouw moeten indienen. Het gaat hierbij zowel om vergunningen voor extra stikstofuitstoot, als ontheffingen voor beschermde (dier)soorten, wat eveneens een belangrijk knelpunt bij vergunningverlening voor woningbouwprojecten blijkt te zijn. Zo adviseren we bouwers over hoe zij aanvragen voor ontheffingen in verband met beschermde soorten op basis van de Wet natuurbescherming sneller correct kunnen indienen. Op deze manier verwachten we minder vertraging in de procedures, en daarmee in het bouwproces. Deze steun bieden we via de Omgevingsdienst Haaglanden, die de vergunningen voor de Wet natuurbescherming (o.a. stikstofeffecten) en ontheffingen voor beschermde soorten voor de gehele provincie Zuid-Holland verleent. Samen met Bouwend Nederland en VNO-NCW West organiseren we op regelmatige basis bijeenkomsten met bouwbedrijven, projectontwikkelaars en gemeenten om de mogelijkheden te bespreken die er zijn om de vergunningverlening weer op gang te brengen. Zo stonden we tijdens deze bijeenkomsten stil bij de wijze waarop de vergunningaanvraag kan worden ingediend om de doorlooptijd te verkorten, en bij instrumenten om de stikstofuitstoot veroorzaakt door verschillende typen woningbouw snel in beeld te brengen. In het najaar volgt een volgende bijeenkomst die in het teken zal staan van innovaties en stikstofreductie op de bouwplaats.

Relatie met provinciale opgaven

Zuid-Holland is de dichtst bevolkte provincie van ons land, met een levendige economie. Om ook in de toekomst zoveel mogelijk ambities mogelijk te maken, zijn in sommige sectoren structurele aanpassingen en veranderingen nodig. Diverse hiermee samenhangende transitie vinden ook in onze provincie hun weerslag. Een aantal van die transitie biedt mogelijk concrete koppelkansen voor de opgaven op het gebied van stikstof. Daarbij denken we onder andere aan de transitie van het Haven Industrieel Complex, de transitie van de landbouw en bodemdaling. Ook voor andere provinciale opgaven gaan we na of er stikstofruimte te behalen is.

Transitie Haven Industrieel Complex

Binnen het Haven Industrieel Complex focussen we op de aanpak van het NO_x vraagstuk. Daarvoor is de provincie in hoge mate afhankelijk van het Rijk. In Zuid-Holland is géén piek-belaster aanwezig volgens de definitie van het Adviescollege Stikstofproblematiek (meer dan 10% van de totale depositie van NO_x op een Natura 2000-gebied). Het buitenland is een grotere bron voor stikstofgevoelige gebieden in Zuid-Holland dan het Rotterdamse havengebied. Voor een geloofwaardige positie van het Rijk in Europees verband is van belang dat de provincie als uitvoerend bevoegd gezag toeziet op het consequent toepassen van beste technieken beschikbaar bij investeringen. Daarmee verwachten wij dat een evenwichtige bijdrage van het havengebied aan de landelijke reductiedoelstellingen kan worden gerealiseerd zonder dat dit ten koste gaat van de ontwikkeling van Maasvlakte 2 als onderdeel van de transitie van de haven. Dit houdt in dat de oplossing van het stikstofprobleem in Zuid-Holland voornamelijk moet komen uit algemene stikstofemissie en -depositieverlaging, waarvoor generieke maatregelen nodig zijn.

Gezamenlijk met het Havenbedrijf Rotterdam en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) onderzoeken wij hoeveel stikstofruimte er nodig is voor activiteiten in de Rotterdamse haven en hoeveel stikstofruimte er vrijkomt. Zeker voor activiteiten die de beoogde transitie van de Rotterdamse haven structureel versterken is het gewenst dat ook de bouw- en aanlegfase kan worden vergund. Hiervoor zijn generieke maatregelen nodig die op korte termijn stikstofruimte kunnen genereren.

Transitie Landbouw

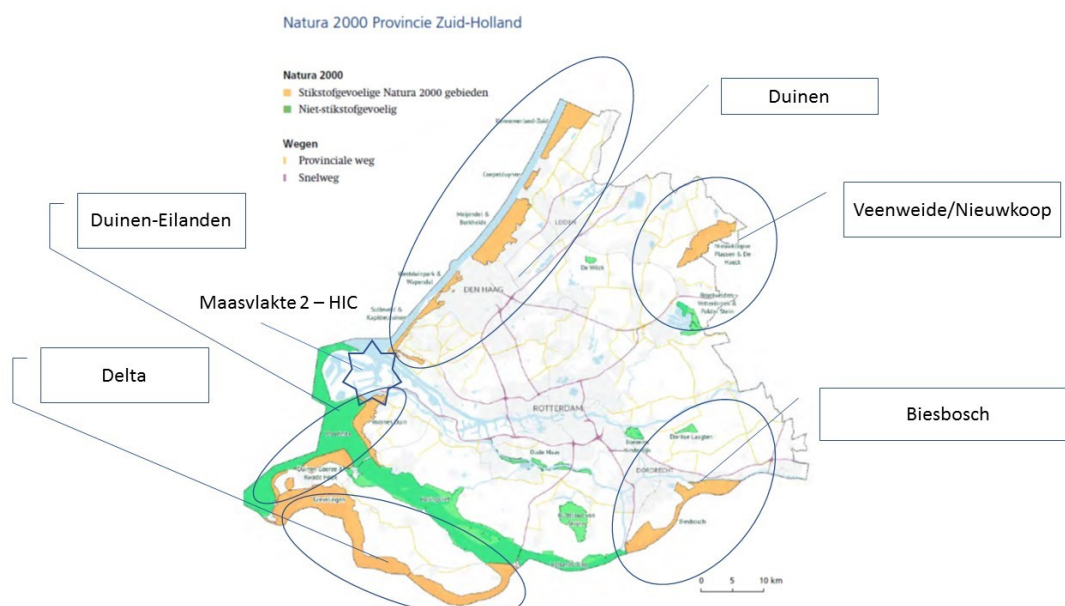
Voor alle stikstofgevoelige gebieden in Zuid-Holland is de stikstofdepositie van de landbouw relevant. Transitie van de landbouw is gewenst vanuit een veel bredere optiek dan stikstof. Dit is voor ons ook aanleiding om tot een landbouwagenda te komen die zich waar mogelijk richt op innovatie en waar gewenst uitkoop. Binnen deze bredere aanpak willen we in beeld krijgen welke generieke maatregelen we versneld kunnen implementeren in de directe nabijheid van stikstofgevoelige gebieden. We streven naar ruimte voor deze benadering onder onze regie binnen het Rijksmaatregelenpakket. Meer informatie hebben we beschreven op de [website van de provincie](#).

Bodemdaling

Onze inzet en aanpak op het gebied van bodemdaling beschrijven we op de [website van de provincie](#). Recent heeft de provincie van het Rijk 22 miljoen euro gekregen om bodemdaling tegen te gaan. In het gebied rond Nieuwkoop wordt bodemdaling en stikstof nadrukkelijk gekoppeld zodat investeringen aan beide doelen bijdragen en er één gebiedsproces loopt.

Ad 4. Gebiedsgerichte aanpak

In de gebiedsgerichte aanpak wordt toegewerkt naar een samenhangend pakket van natuur- en bronmaatregelen, zo mogelijk gekoppeld aan andere beleidsopgaven. In de gebiedsgerichte aanpak kunnen generieke bronmaatregelen versneld worden uitgevoerd en lokaal aanvullende bronmaatregelen plaats vinden met als doel om een depositie te bereiken die onder de KDW van het Natura2000-gebied ligt. Daarnaast wordt naar lokale bronmaatregelen gezocht om vergunningverlening op korte termijn op gang te helpen. De twaalf stikstofgevoelige Natura2000-gebieden in provincie Zuid-Holland zijn onderverdeeld in vijf gebieden: Duinen, Duinen-Eilanden, Delta, Veenweide-Nieuwkoop en Biesbosch (figuur 2). Voor alle vijf gebieden is een provinciale gebiedsregisseur aangesteld en wordt een zogenoemde 'gebiedstafel' opgezet met de direct betrokkenen actoren uit het gebied. Deze gebiedstafel heeft een verbinding met de provinciale sectortafel. Voor alle gebieden wordt medio oktober een gebiedskader afgerond waarin de problematiek en het handelingsperspectief per gebied nader wordt geduid en de aanpak per gebied wordt vastgelegd.

Figuur 2: Gebiedsgerichte aanpak

Samenwerking met gemeenten

Gemeenten zijn belangrijke partners bij de aanpak van de stikstofproblematiek. Zij ondervinden de directe gevolgen van de impasse in vergunningverlening, bijvoorbeeld in het geval van woningbouwprojecten of bedrijfsuitbreidingen die vertraging oplopen. Gemeenten zijn tegelijkertijd partijen met een grote gebiedskennis en daardoor van onschatbare waarde bij de gebiedsgerichte aanpak. Zij kennen de markt en de lokale situatie en kunnen vraag en aanbod goed bij elkaar brengen.

De provincie betreft gemeentebestuurders actief bij de Zuid-Hollandse aanpak stikstof. Dat doen we 'on the job' in de gebiedsprocessen en door regelmatig fysiek of online bijeen te komen. Op 15 november 2019, 7 februari 2020 en 12 juni 2020 (online) vonden de eerste drie edities plaats

van de bestuurlijke bijeenkomst stikstof in Zuid-Holland. Wij inventariseerden de vragen die bij gemeentebestuurders leven, deelden informatie over vergunningverlening en de gebiedsgerichte aanpak en lieten zien hoe de adviezen van het Adviescollege Stikstofproblematiek doorwerken in Zuid-Holland. Ook de omgevingsdiensten in Zuid-Holland werken mee aan de bestuurlijke bijeenkomsten. Daarnaast informeren de omgevingsdiensten ook zelf hun relaties over de ontwikkelingen in het stikstofdossier, bijvoorbeeld aan de hand van digitale nieuwsbrieven.

Ad 5. Versterken natuur - programma Natuur

Wij voeren momenteel natuurdoelanalyses uit om inzicht te krijgen in wat nodig is om de Natura 2000-doelen te halen en welke maatregelen en depositieniveau daarbij nodig zijn (kenmerk PZH-2020-745835349). Daarnaast werkt gedeputeerde Potjer aan een breder Programma Natuur (zie tevens de brief van gedeputeerde Potjer van 17 juli jl., kenmerk PZH-2020-746907373) dat tot doel heeft om tot structurele herstelmaatregelen te komen. Hiervoor is financiële ondersteuning vanuit het Rijk mogelijk. In totaal is door de Rijksoverheid voor de komende tien jaar 3 miljard euro vrijgemaakt voor natuurherstel in de provincies. De te nemen maatregelen zullen zowel de Natura 2000-gebieden als de overige natuur in onze provincie ten goede komen.

Het Programma Natuur is een gezamenlijk programma van Rijk en provincies, en een aanvulling op de bestaande afspraken in het Natuurpact (2013). Het Rijk blijft daarbij verantwoordelijk voor de kaders (doelen, termijnen, financiën, wetten). De provincies, in hun rol als gebiedsregisseurs, werken deze kaders uit naar strategieën en uitvoering. Zoveel mogelijk wordt de relatie gezocht met de gebiedsgerichte maatregelen die nodig zijn voor stikstof. Provincies en Rijk werken gezamenlijk voor eind 2020 een samenwerkingsconstructie uit. Waterschappen, gemeenten, natuurbeheerders, particuliere beheerders, agrariërs en agrarische collectieven en andere maatschappelijke actoren zijn belangrijke partners bij de uitvoering van het beleid. Zij worden nauw betrokken bij de opstelling van het uitvoeringsprogramma en in het uitvoeringsprogramma wordt ook nader ingegaan op de rol van deze organisaties.

Met het Programma Natuur willen Rijk en provincies samen de natuur de komende jaren verder versterken en verbeteren. De instandhoudingsdoelen uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) worden namelijk nog altijd niet gehaald. De ambitie is een robuuste, veerkrachtige natuur die tegen een stootje kan. Gestreefd wordt naar het realiseren van condities voor een gunstige staat van instandhouding van alle soorten en habitats onder de VHR. Daarnaast moet er een goede basiskwaliteit van de natuur, binnen én buiten natuurgebieden komen en wordt de transitie naar een natuurinclusieve samenleving bevorderd voor algeheel biodiversiteitsherstel.

Dat zijn pittige ambities, die niet overal tegelijk gerealiseerd kunnen worden. Daarom ligt de focus voor de komende 10 jaar vooral op de stikstofgevoelige VHR-gebieden en soorten. Voor deze gebieden worden de condities op orde gebracht via een verbetering van het hele ecologische systeem. Niet alleen de inrichting in deze gebieden wordt op orde gebracht, maar ook worden de hydrologische en ruimtelijke condities versterkt, zowel binnen als buiten de gebieden. Dat kan dus ook buiten Natura 2000 en het Natuurnetwerk Nederland (NNN) zijn. Cruciaal voor het herstel van natuur is de aanpak van stikstofemissie bij de bron en het nemen van hydrologische maatregelen. Daarmee is er grote samenhang tussen de aanpak stikstof, maatschappelijke

opgaven als de klimaatopgave (zowel klimaatmitigatie als -adaptatie), de landbouwtransitie, de Kader Richtlijn Water en het Programma Natuur.

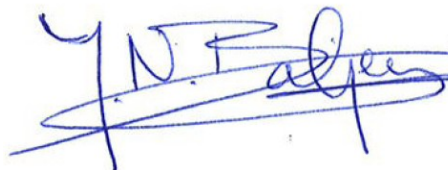
Het landelijke Programma Natuur biedt een aanvullende financiële impuls die van 2021 tot 2030 binnen enkele jaren oploopt naar € 300 miljoen per jaar. Dit geld wordt ingezet voor het optimaliseren van het NNN en Natura 2000 en het verbeteren van de kwaliteit buiten het NNN en Natura 2000 ten behoeve van NNN/Natura 2000.

Na de zomer van 2020 wordt hiervoor door het Rijk en de provincies een uitvoeringsprogramma (2021-2030) opgesteld, gericht op NNN en Natura 2000. Tevens wordt een 'Agenda natuurinclusief (2021 – 2050)' opgesteld. Dat richt zich op de basiskwaliteit natuur in ruimere zin, in een natuurinclusieve samenleving. De Agenda beoogt de samenhang en integratie te vinden met andere initiatieven die leiden tot een meer natuurinclusieve samenleving. De inzet is om de uitvoering adaptief te laten zijn, een lerend proces dat onderweg aangepast kan worden. De aanpak van natuurherstel moet in de regio plaatsvinden. Daarom wordt zo veel mogelijk verbonden aan de gebiedsgerichte aanpak van stikstof.

Afsluitend

De komende maanden worden zowel binnen de provincie als op Rijksniveau belangrijke stappen gezet. Ik ben voornemens om u eind van dit jaar een uitvoerige stand van zaken toe te sturen van onze bronnenaanpak, de gebiedsgerichte aanpak, de natuurdoelanalyses en de afspraken met het rijk. Voor nu hoop ik u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,

drs. J.N. (Jeannette) Baljeu